

PETTERI PUNAKUONOA MEKANISOIMASSA

JOULUPUKKI JA LIIKENNEVÄLINEIDEN MODERNISAATIO

Jaakko Suominen

Taas on se aika vuodesta, jolloin joulupukki on liikkeellä. Tuo globaalilla kentällä puuhaava tavaran-toimittaja ei voi taittaa matkaansa pelkästään kävellen. Kyyti on saatava, varsinkin silloin, kun pukilla ei ole käytössään suomalaisessa kansanlaulussa *Pukki ovelle kolkuttaa* mainittuja pitkiä peninkulman saappaita. Joulupukki onkin hahmo, jonka kautta voidaan seurata liikenneteknologian modernisaatiota sekä teknologian kääntymistä osaksi kansanperinnettä, juhla-perinnettä ja populaarikulttuuria. Kirjallisten ja kuvallisten lähteiden joulupukin liikkumisen modernisaatio on havaittavissa myös tutuista joululauluista.

Nopeudessaan pukki tuntuu taiturimaiselta logistikolta, jonka onnistuu järjestää lahjatarvaiden kuljetus varastoista kuluttajille uskomattomalla tehokkuudella – ja vieläpä henkilökohtaisesti. Usein toistetuissa humoristisissa laskutoimituksissa onkin pohdittu pukin ajankäyttöä ja kalkyloitu, kuinka paljon hänellä on aikaa yksittäisen lahjatoimituksen viemiseen. British Airwaysin julkaisussa joulukuussa 1998 Roger Highfield arvioi, että joulupukin on tehtävä aattoiltana noin 842 miljoonaa pysähdystä saavuttaakseen kaikki maailman lapset (laskennallisesti 2,5 lasta kotitaloutta kohden). Matkaa joulupukki joutuu tekemään arviolta 356 miljoonaa kilometriä. Highfield päätyy laskelmissaan arvioimaan joulupukin keskimääräiseksi matkavauhdiksi 2060 kilometriä sekunnissa. Kirjoittajan mukaan tämä edellyttää muun muassa erityisen aerodynamisen reen käyttöä, jota on suunnitellut professori Larry Silverberg työryhmineen Pohjois-Carolinan valtionyliopistossa. Valtavan lahjamäärän (painoltaan 1895 miljoonaa kiloa) kuljetus onnistuu nanoteknologiaa hyödyntämällä.¹

Joulupukin logistinen päähkinä on siis ratkaistavissa tieteen ja tekniikan keinoin. Pulmaa kyllä riittää. B. A. Robinson, joka asettaa aiemmat laskelmat kyseenalaiseksi, arvioi *Religious Tolerance* -palvelun nettisivuilla, että joulupukin pitäisi ehtiä käymään noin 1000 kotitaloudessa sekunnissa.²

Mutta ratkaisun ei välttämättä tarvitse olla puhtaan tieteellinen. *Northpole.net*in usein kysytyjen kysymysten palstalla esitetään, että vauhdikas liikkuminen on yhdistelmä kovaa työtä, harjoittelua, taitavaa aikavyöhykkeiden hyödyntämistä ja pientä taikuutta.³

REELLÄ JA PULKALLA

Perinteisesti pukki liikkuu pienehköllä pulkalla. Kauppa- ja teollisuusministeriön 1998 julkaiseman virallisluntoisen pukkioppaan, *Joulupukin aapisen*, mukaan reki on sopiva kulkupeli. Se otetaan käyttöön, kun on paljon lahjoja kuljetettavana.⁴ Sekä pulkka että reki ovat vanhoja Lapin ja Suomen asukkaiden talvisia kulkuvälineitä ja siksi luonnol-

lisia vaihtoehtoja. Joulunviettoon ovatkin kuuluneet erilaiset rekikydyt ja -retket, joita kuvataan myös useissa joululauluissa. Reen vetäjänä mainitaan monesti hevonen. Tällaista matkantekoa esittelee muun muassa käännöskappale *Rekiretki*⁵. Sama teema tulee esille suomalaisessa Immi Hellénin 1898 ilmestyneen *Joulukirkkoon*-runon sävellyksessä vuodelta 1911⁶. Siinä kuvataan Juhannin ja Liisin kirkkomatkaa ja viitataan myös rekimatkaan:

*Vasta ruunan reessä
silmit aukeaa –
siin' on silmäin eessä
synkkä metsämaa.*

*Aisakello helkkää
loistaa tähdet, kun.
Riemua on pelkkää,
hymyyn käypi suu.*

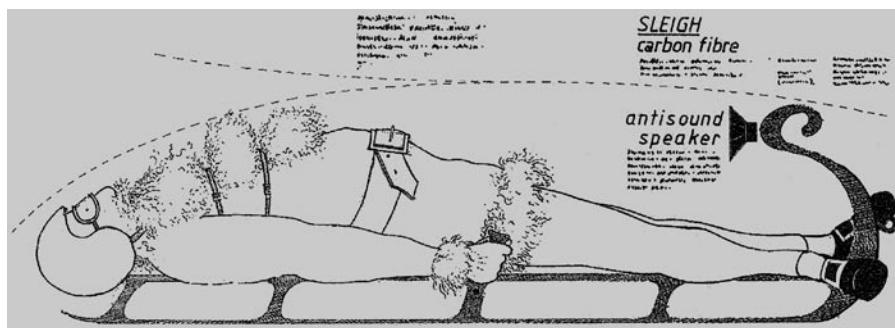
*Ruuna, virsta vielä
tepsuttele pois!
Tällä kirkkotiellä
aina olla vois!*

Pukin matkaa vauhdittavat hevosten sijaan tavanomaisesti porot, pohjoisen puolivillit tunnuseläimet. Niitä ei siis hoideta ainoastaan lihan, nahan tai sarvivalmisteiden viitaalisten vaikutusten takia. Poroilla on merkityksensä kuljetuksessa ja jopa urheilussa. Tietenkin niillä on myös symboliarvonsa pohjoisen positiivisena tunnuseläimenä ja turistinähtävyytenä, vaikka kuluneen syksyn aikana olemmekin saaneet lukea lehdistä

uutisia vaeltajien kimppuun hyökkäilevistä porohirvaista.⁷

Pukin pulkkaa vetää yksi, rekeä useampi erivärinen ja eri luontoinen poro: on valkoisia, harmaita ja täplikkeitä eläimiä. Pukki-ohje tietää, että Petteri Punakuonon lisäksi pukin poroja ovat Ailu, Suivakka, Mutsikki, Valkko, Tilkku, Sipsu, Täpy, Turpo, Pyry, Kipinä, Maskotti, Saukki ja Poku. Nimistä osa on perinteisiä saamelaisia ulkonäköön perustuvia porojen nimiä, ja kaikki porot ovat riuskoja urosporoja. Petteri saa usein vetovastuun jo liikenneturvallisista ja navigointiin liittyvistä syistä. Petterin punainen nenä voi laulun sanoin ”valon tuoda pimeään”.⁸

Vaikka ministeriön pukkiaapisessa korostetaan joulupukin porokyydin lappilaisuutta ja suomalaisuutta, tämä pukkiin yhdistettävä liikkumiskäsitys on saanut paljon amerikkalaisia vaikutteita – kuten nykyinen tulkinta joulupukista olemuksesta ja toiminnasta yleensäkin. Yhdysvalloissa, siirtolaisten maassa, sulautuivat erilaiset hollantilaiset, saksalaiset ja muut eurooppalaiset joulun juhlintaan liittyvät piirteet. Pukin eteläinen lahjoja jakanut ”esi-isä” Pyhä Nikolaus ei porokyydillä liikkunut ennen kuin hän alkoi 1800-luvulla muuttua kansanomaisemmaksi Santa Clausiksi, Santaksi. Pyhään Nikolaukseen liitettiin liikkumisvälineistä pikeminkin laiva, sillä hän oli myös merenkulkijoiden suojeluspyhimys. Varhaisemmissa amerikkalaisissa ja eurooppalaisissa kuvauksissa Nikolaus saapui joulukuun alussa purjealuksella meren yli lahjoja jakamaan. Maissa hän ratsasti valkoisella hevosella,

Joulupukin aerodynaaminen erikoisreki. Lähde: Highfield, Roger: How does Santa really do it? British Airways Highlife. December 1998, 46.

joka lienee symboloinut pyhimyshahmon puhtautta ja uljautta.

Runoilijoilla ja kuvittajilla oli olennainen osa Nikolauksen ja kulkupelien muutoksesta. Kirjailija Washington Irving (1783–1859) teki tarinoissaan Pyhästä Nikolauksesta koristeellisemmän ja iloisemman hahmon. Clement Clarke Moore (1779–1863) vuorostaan yhdisti 1800-luvun alkupuolella aikaisempia kertomuksia. Hän totesi pukin kulkevan kahdeksan poron vetämällä reellä Porojen nimet olivat Dasher, Dancer, Prancer, Vixen, Comet, Cupit, Donder ja Blitzen, eli Sinikka Salokorven vapaan suomennoksen mukaan Rivakka, Tanssija, Äkäpussi, Hyppijä, Komeetta, Ukkonen, Salama ja Amoriini.⁹ Clement Mooren Santa Clausia koskeva suosittu runoelma vaikutti 1800-luvulla huomattavasti joulupukkia koskevaan kuvastoon ja käsityksiin.¹⁰

Reen käyttö ei ole pelkästään amerikkalaista perua. Ruotsissa erityisesti 1800-lopulla kirjailijat ja taiteilijat kertoivat joululahjoja jakelevasta tontusta tai maahisesta, joka kiersi reellä talosta taloon. Nämä ruotsalaiset kertomukset levisivät vuosisadan vaihteen tienoilla Suomeen. Rekeä käyttivät niin ikään joulun loppumisen merkiksi Nuutinpäivänä kiertäneet sarvipäiset nuuttipukit seurueineen. Tässä tapauksessa reki ei ollut pelkkä liikkumisväline tai lahjavarasto, vaan rekeen kerättiin taloista saadut olut- ja ruokalahjukset.¹¹ Itänaapurissamme Neuvostoliitossa luotiin taasen 1930-luvulla Joulupukin vastineeksi oma Pakkasukon hahmo, joka vuodenvaihteessa liikkuu kolmen hevosen vetämällä reellä Lumihutalehtytön kanssa lahjoja jakamassa.¹²

PIMEÄ ILTA, LUMINEN MAA

Pukki joutuu taivaltamaan porolla ja pulkalla pitkiä matkoja. Kilometrejä kertyy lahjapajalta koteihin matkatessa. Suomessa joulupukin kotipaikkana pidetään Korvatunturia.

Tulkinnan esittäjänä mainitaan useimmiten radion Markus-setä (Markus Rautio), joka 1927 lastentunnillaan puhui Korvatunturista. Se sopi pukin asuinpaikaksi nimensä perusteella. Olihan varsinkin joulunaikaan joka paikassa korvia kuuntelemassa, ovatko lapsen kilttejä. Korvatunturista muodostui suurin ja tarkin kuuntelija. Korvatunturi oli tullut suomalaisten tietoisuuteen erityisesti Tarton rauhan (1920) jälkeen, jolloin juuri kyseisen nyppylän kohdalta Suomen raja kääntyi etelästä tultaessa suorana kohti Jäämerta ja Petsamoaa.¹³ Rajankäynti ja rajalinjan käytännön merkintä yhdessä rajanaapurin kanssa oli vaikeaa; se aiheutti varsinkin alkuvaiheessa selkkauksia ja sai huomiota.¹⁴

Suomalaisten ponnisteluista huolimatta amerikkalaisessa traditiossa pukin kotipaikaksi määritellään tavallisimmin pohjoisnapa. Ei ole varmaa, mistä tällainen käsitys on peräisin. Eräät tutkijat yhdistävät pukin asuinpaikan maailmankansalaisuuteen ja liikkumistapaan. Kun kerran pukki liikkui reellä – kulki laite sitten ilmojen halki tai lumista maata pitkin – oli kai hän kotoisin ikuisen lumen maasta. Pukin oli helppo löytää kotikonnuilleen lahjojenhakumatkoilta. Hän vain suuntasi kohti pohjoista, lumista valtakuntaa, joka ei ollut minkään yksittäisen valtion aluetta vaan puolueeton äärimmäisen etäinen mutta samalla keskeinen piste.¹⁵

Asui pukki missä tahansa, talvella pohjoisessa liikkumisessa tulee myös valo-ongelmia. Tulkinta punanenäisen poron käyttämisestä valaistuksena on niin ikään Yhdysvalloista. Vuonna 1939, toisen maailmansodan jo alettua Euroopassa, Montgomery Ward -tavaratalo jakoi asiakkaidensa lapsille Robert L. Mayn runomuotoista kirjoitusta nuoresta porosta. Tarinassa muut porot kiusasivat Rudolphia hehkuvan nenän takia – vaikkeivät varmaan epäilleet poroparkaa alkoholistiksi. Enemmin voi spekuloida, johtuiko Petterin nenän väritys ujoudesta ja punastelusta tai mahdollisesti

verenkierroa omintakeisuudesta. Joka tapauksessa ominaisuudesta oli yllättävää apua. Aattoilta osoittautui nimittäin tavallistakin pimeämmäksi ja sumuiseksi. Kahdeksaa poroaa hoputtava udussa seikkaileva pukki meinasi joutua onnettomuuksiin. Pukki oli poroineen törmätä jopa lentokoneeseen.

Puolenyön jälkeen epätoivoinen pukki pysähtyi Rudolfin talolle ja sai idean punanenäisen poron käyttämisestä valjakon valaisevana kärkenä. Tämän jälkeen kaikki aikaisemmat kiusaajat ihannoivat ja kadetit Rudolfia. Amerikkalaista joulua tutkinut Penne Restad toteaa tarinan toteuttavan amerikkalaisen unelman ja menestystarinan muotoa, yksilön omintakeisuuden ja kovan työn seurauksena saavutettua huomiota ja hyvinvointia.¹⁶ Tässä tapauksessa menestys ei ole rahallista vaan sosiaalista. Rudolf hyväksytään poroyhteisöön erityiskyynsä ansiosta. Yhtä lailla kyseessä on varsin tavallinen satukaava, jossa pilkattu ja vähäinen osoittautuukin merkittäväksi. Ryysyläinen muuntautuu juhlitukse sankariksi.

Rudolfin tarinasta tuli suosittu. Sitä painettiin lehtisinä ja kirjoina miljoonia. Vuonna 1949 Mayn ystävä Johnny Marks sävelsi Rudolf-tarinan perustuvan laulun, jota myytiin ensimmäisenä ilmestymisen jälkeisenä jouluna kaksi miljoonaa kappaletta. Sittemmin Rudolf esiintyi elokuvissa ja levisi erilaisina tuotteina, jopa käkikelloina. Punanenäisen poron tarina kytkeytyykin monin tavoin joulun tuotteistamiseen ja kaupallistamiseen.

Suomeksi Rudolf-kappaleen esitti ensimmäisenä 1952 Olavi Virta. Tunnettu on niin ikään Laila Kinnusen tulkinta kappaleesta vuodelta 1960. Sauvo Puhtila eli Saukki suomensi laulun *Petteri Punakuonoksi*, ja siitä on tullut varmasti yksi levinneimmistä joululauluista. Yleisradion suomalaisen musiikin tietokannan mukaan laulun levyttäneiden artistien joukossa olivat vuoteen 1999 mennessä muun muassa Lasse Liemola, Eugen Malmsten, Jari Sillanpää, Mikko

Alatalo, Merja Raski, Tamara Lund, Polyteknikkojen Kuoro, Ylioppilaskunnan laulajat sekä Smurffit.¹⁷

”JOLLEI JOULUNA OLE LUNTA” – MATKANTEKOA UUSIN KEINAIN

”Vakiokulkuneuvo oli vanhempaan aikaan aina poro, mutta sittemmin pukki on käyttänyt lentokonetta, suihkaria, jopa ohjusrakettiakin. Mutta sen jälkeen kun pukin ohjus putosi Inarinjärveen, otti pukki käyttöön vanhat konstit ja ajaa nyt noita Akmelin aikanaan pukille kasvattamalla lentävällä porolla.” (Lauri Sankala, Pudasjärvi, SKS:n Kansanrunousarkiston aineisto, cit. Nirikko & Vento 1994, 123.)

Luonnonolosuhteet ovat useiden kertomusten mukaan aiheuttaneet omat haasteensa pukin liikkumiselle. Luonto on hallittavissa kekseliäisyyden ja tekniikan avulla. Eri tilanteet vaativat persoonallisia ratkaisuja. Niitä ovat esitelleet usein myös jouluaiheisten laulujen tekijät. Esimerkiksi R. Alex Andersonin kappaleen *Joulu Havaijilla* suomalaisten sanojen (tekijä Pekka Sipilä) mukaan pukki liikkuu Tyynenmeren saarilla aivan erityisellä vehkeellä: ”Joulupukin reki siellä purjeen saa...” Alkutekstissä ei moista mainintaa tosin ole. Liekö suomentaja saanut vaikutteita antropologi Thor Heyerdahlin Kon-Tiki-purjehdusretkestä Tyynellä valtamerellä 1947, sitä voi vain arvailla.¹⁸

Aivan erityisesti joulupukin liikenneongelmiin pannaan painoa alun perin *Petteri Punakuono* -levyn B-puolella ilmestyneessä kappaleessa *Jollei jouluna ole lunta*¹⁹. Tässä tapauksessa lämmin sää on aiheuttamassa pukille tepposet. Laulun lapset pelkäävät, että kiltteydestä huolimatta lahjat saamatta, jos jouluna ei ole lunta. Miten pukki silloin pystyy pulkallaan ne perille kuljettamaan – tarpeeksi nopeasti.

Moderni tekniikka astuu onneksi apuun. Vaikka pukki tuskin selviytyisi ura-

Joulupukki laskeutumassa Turun kauppatorille ruotsalaisella helikopterilla 1957. TOK:n kuva-arkisto.

kastaa lainaamalla autoa tai ahtaumalla jouluruuhkaisen junan tungokseen, yksi laite tepsii. Suomalaisen sanojen mukaan naapurin pieni Ville saa nimittäin laulussa aatteen, että pukki voisi ostaa helikopterin Korvatunturille. Lentolaite ei ole riippuvainen lumesta. Porotkin joutaisivat pulkan edestä pois.²⁰

Saukin vuonna 1961 suomeksi sanoitettaman laulun voi tulkita 1800-lukulaisen traditionaalisemman ja 1900-luvun jälkipuoliskon modernin liikennöinnin kohtaamiseksi. Porot ja pulkka korvataan uudella ja luotettavammalla liikennetekniikalla, helikopterilla. Sinänsä valinta ei ole yllättävä. Jo 1920-luvulla tanskalaiset arkkitehdit visioivat, että jokaisen talon katolle tulisi helikopterikenttä.²¹ Toisen maailmansodan jälkeen helikopterit kehittyivät teknisesti, mikä mahdollisti rohkeamman visioinnin. Liikkumiskuvitelmat vaikuttavat osaltaan helikopterien teknisiin kehittämistarpeisiin. Suomessakin uudenlainen liikenneutopia alkoi toteutua samoihin aikoihin laulun suomalaisen version esittämisen kanssa. Suomessa oli tietävästi ainakin yksi helikopteri jo 1950-luvun loppupuolella. Tarvittaessa

suomalaiset myös lainasivat ruotsalaista helikopteria – myös joulupukin käyttöön. Helikopterilla liikkuva joulupukki nimittäin kuului Helsingin Sokoksen mainososaston markkinointitempaukseen vuodesta 1957 siirryttäessä sodanjälkeisen niukkuuden ajasta orastavaan kulutusyhteiskuntaan. Helikopteripukki vieraili muun muassa Turun Osuuskaupan tilaamana Turun kauppatorilla sekä Lahden Valtakulman sekä Salon Seudun Osuuskaupan toimialueella. Esimerkiksi Turussa sumu meinasi estää joulupukin laskeutumisen, mutta 12 000–14 000 katsojan riemuksi laskeutumisluva annettiin sumun hälvettyä sopivasti. Torilla viivähdettyään ”joulupukki lähti kaupunkikierrokselle vanhalla paloautolla ja pysähtyi Osuuskaupan liikkeiden kohdalla ilahduttamaan lapsiyleisöä”.²² Vuoden 1957 markkinointitempaus onnistui, ja helikopterivierailuja jatkettiin ainakin Turussa useiden vuosien ajan.²³

Puolustusvoimat saivat puolestaan ensimmäiset raskaat helikopterinsa vähän ennen joulua 1961. Samana vuonna *Avussa* julkaistussa Olavi Hurmerinnan (Eino-Olli) pilapiirroksessa helikopteri esiintyy yhtenä joulupukin kulkuneuvona muiden joukossa. Piirroksessa on oikea koteihin pyrkivä joulupukkien paljous. Osa kamppailee liikennevälineiden kanssa: yksi pukeista on hypännyt lahjoja jakamaan jopa tekokuusta, yksi katkoo helikopterilla vahingossa joulukuusen latvan, yksi liftaa auton kyytiin ja pari tappelee porosta. Pilapiirros lieneekin esimerkki viestintien välisestä ristikkäisviitailusta, intermediaalisuudesta: näytöskäytöstä joululauluun päätnyt liikenneratkaisu on saanut uuden humoristisen tulkinnan lehden sivulla. Sittemmin helikopteri on vakiintunut suomalaisen pukin viralliseen liikuntavälineistöön. Joulupukin Aapinenkin toteaa, että ”[j]oulupukilla on toisinaan niin kiire paikasta toiseen, että hänen on otettava avukseen helikopteri. Siihen mahtuu kerralla myös enemmän joululahjoja kuin poron rekeen.”²⁴

Turun Osuuskaupat luopuivat joulupukin helikopterivierailuista jo 1960-luvun alkupuolella. Tapahtuman uutuusarvo hävisi nopeasti, ja sääolot tekivät helikopterin-käytöstä epävarmaa. Muun muassa vuonna 1960 joulupukki jouduttiin kускаamaan paikalle helikopterin sijasta Turun Osuuskaupan kuorma-autolla. Sittenkin, 1964 Turun Osuuskaupat siirtyivät pukin kyyditsemiseen erityisellä ohjelmajunalla, joka saapui vuosittain juhlallisesti rautatieasemalle.²⁵

AUTOILEVA JOULUPUKKI

Auto on helikopterin ja junan ohella kolmas modernimpi joulupukin liikenneväline. Autoilevasta joulupukista lauloi 1970-luvun alussa Sammy Babitzin. Kappaleen oli tehnyt Kari Kuuva. Yhä edelleen kuitenkin virallisemmässä joulukuvastossa ylläpidetään ja vahvistetaan käsitystä porojen vetämällä pulkalla kulkevasta joulupukista. Näin ehkä se oikea joulupukki liikkuukin. Samalla valinta lienee turvallisempi, ympäristöystävällisempi ja hiljaisempi.

Helikopterin lisäksi *Joulupukin aapisesa* mainitaan lentokone. Se on tarpeellinen poikkeustilanteissa. Joutuuhan suomalainen joulupukki toimimaan joulun ja Suomen lähettiläänä eri puolilla maailmaa: ”Joulupukki käyttää joskus lentokonetta siirtyessään paikasta toiseen tai markkinoidessaan Suomea maailman ainoana oikeana Joulupukin kotimaana. Joulupukista on tullut kielitaitoinen diplomaatti, joka kulkee ulkomailla kaikkina vuodenaikoina.”²⁶

Sadat tai jopa tuhannet suomalaisetkin kodeissa kiertävät ”varapukit” joutuvat kuitenkin soveltamaan vaihtelevia liikkumistapoja. Jokainen kun ei omista poroja tai rekeä. Keikkapukin kelpaa huristaa paikasta toiseen autolla. Tällöin ei edes lumen puute aiheuta ongelmia, pikemminkin päinvastoin. Helikopteri- tai lentokonekyytiin harvalla joulupukilla on varaa. Mutta lapsille

on sitten selittelemistä, miksi pukki nousee punaisesta Toyotasta. Miksei Petteri Puna-kuonoa tai rekeä näy missään?

¹ Highfield 1998, 46–51.

² Robinson, <http://www.religioustolerance.org/santa2.htm>.

³ *Northpole.net*, FAQ, <http://northpole.net/faq.htm>.

⁴ Salokorpi 1998.

⁵ *Sleigh Ride*, säv. Leroy Anderson 1947, san. Mitchell Parish 1950, suom. sanat Saukki 1959, es. Vieno Kekkonen.

⁶ Säveltäjä R. Raala, julkaistiin *Lasten laulukirjassa*.

⁷ Ks. esim. *Turun Sanomat* 26.9.2005 (Poro hyökkäsi pariskunnan kimppuun Kittilässä).

⁸ Aapinen löytyy lisäksi verkkoversiona <http://www.ktm.fi/files/13916/aapinen.htm>. Ks. myös *Santa Claus Plaza*, <http://www.santaclausplaza.com/service.cntum?pageld=107176#24>.

⁹ Salokorpi 1996.

¹⁰ Ks. esim. Restad 1995.

¹¹ Joulunperinteeseen liittyen Suomessa ja ulkomailla on julkaistu laajalti kirjallisuutta. Tutuimpia suomalaisia vuodenkiertoon ja juhliin liittyviä esityksiä on Kustaa Viikunan *Vuotuinen ajantieto*, josta on julkaistu 1950-luvulta lähtien useita painoksia. Tässä artikkelissa olen käyttänyt lähteenä erikseen mainittujen teosten lisäksi seuraavia kirjoja: Aalto 1999; Grönqvist 1997; Lönnqvist 1992; Piirainen 1998; Pimlott 1978; Rantamo 1994; Salokorpi 1996.

¹² Seljavaara ja Kärjä 2005, 276.

¹³ Viikuna 1994, 359.

¹⁴ Suomen rajankäynti Neuvosto-Venäjän kanssa päättyi vuoden 1921 loppuun mennessä, mutta lopullisesti rajankäynti valmistui 1925. Siihen mennessä saatiin sovittua Suomen ja Norjan välisestä rajalinjasta. (Pylkkänen 1993, 156-158)

¹⁵ Ks. esim. Restad 1995, 146-147.

¹⁶ Restad 1995, passim.

¹⁷ *Suomalaisen musiikin tietokanta*, <<http://www.yle.fi/aanilevysto/firs2/index.php>>.

¹⁸ Laulun nuotit ja sanat on julkaistu *Suuren Toive-laulukirjan* Joululaulut-osassa. Ylen tietokannasta ei kappaletta löydy, ainoastaan Alex R. Andersonin säveltämän *Mele Kalikimas* (po. *Mele Kalikimaka*) -kappaleen ruotsinkielinen versio *Godjulvisan från Hawaii*, jonka on kääntänyt Gösta Rybrant ja levyille laulanut Harmony Sisters 1954. Muissa verkkolähteissä kappaletta tituleerataan säveltäjensä tunnetuimmaksi sävellykseksi, joka ilmestyi Bing Crosby'n *White Christmas* -levyn B-puolella 1950. Ylen tietokannassa mainitaan myös kappale nimeltä *Joulu Hawaijissa*, jonka säveltäjäksi on merkitty ruotsalainen hawaiji-kitaristi Yngve Hans Stoor

sekä suomenkieliseksi sanoittajaksi Tapio Lahtinen. Kappaleen ovat esittäneet mm. Eero Väre (1948) sekä Veikko Tuomi (1959). Kyseessä lienee laulun *Sjömansjul på Hawaii* (1945) käännös. Kappale on siis eri kuin Alex R. Andersonin vähän myöhempi sävellys.

¹⁹ *If It Doesn't Snow On Christmas*, sanat Milton H. Pascal, sävellys Gerald Marks 1949 (joidenkin tietojen mukaan 1943 (ks. esim. *Index of the Hymns and Carols of Christmas*, http://www.hymnsandcarolsofchristmas.com/HTML/index_of_carols_ij.htm).

²⁰ Alkuperäisessä englanninkielisessä sanoituksessa vuodelta 1949 pohditaan, voisiko pukki hypätä linja-auton tai junan kyytiin. Kertoja kuitenkin toivoo, että pukki voisi käyttää lentokonetta.

²¹ Pantzar 2000, 32.

²² Oinonen 2001, 165.

²³ Oinonen 2001, 164–166.

²⁴ *Joulupukin aapinen*, verkkoversio, <<http://www.ktm.fi/files/13916/l.htm#Helikopteri>>.

²⁵ Oinonen 2001, 164–166.

²⁶ *Joulupukin aapinen*, verkkoversio, <http://www.ktm.fi/files/13916/l.htm#Lentäminen>

LÄHTEET:

Joululaulut: Lueteltu tekstissä ja alaviitteissä.

Verkkosivustot (linkit tarkistettu 16.11.2005):

Index of the Hymns and Carols of Christmas, http://www.hymnsandcarolsofchristmas.com/HTML/index_of_carols_ij.htm .

Northpole.net, FAQ, <http://northpole.net/faq.htm>.

Robinson, B. A.: Santa Claus. The logistics and physics of his delivery service, <http://www.religious-tolerance.org/santa2.htm> . 1999–2002.

Santa Claus Plaza, <http://www.santaclausplaza.com/service.cntum?pageld=107176#24> .

Suomalaisen musiikin tietokanta, <http://www.yle.fi/aanilevysto/firs2/index.php> .

Sanoma- ja aikakauslehdet:

Hurmerinta, Olavi: Pilapiirros joulupukeista liikkeellä. *Apu* 52–53/1961, 5.

Highfield, Roger: How does Santa really do it? *British Airways Highlife*. December 1998, 46–51.

Turun Sanomat 26.9.2005 (Poro hyökkäsi pariskunnan kimppuun Kittilässä).

Kirjallisuus:

GRÖNQVIST, Toini: Jouluperinteitä. *Omakustanne*, Turku 1997.

LÖNNQVIST, Bo: *God Jul!* Schildts, Jyväskylä 1992.

NIKUNEN, Heikki ym.: Suomen Ilmavoimat 80 vuotta. *The Finnish Air Force 80 Years*. Kolmas painos. Suomen ilmavoimat, Jyväskylä 1999.

NIRKKO, Juha & VENTO, Urpo: *Joulu joutui*. Juhlatietoa, kuvia ja kertomuksia. Toinen painos. SKS, Helsinki 1994.

OINONEN, Paavo: *Palvelusta itsepalveluun*. TOK. Sata vuotta yhteistä matkaa. Leena Rossi – Paavo Oinonen – Henri Terho – Tomi Ahti. TOK-yhdistymä, Turku 2001.

PANTZAR, Mika: *Tulevaisuuden koti*. Arjen tarpeita keksimässä. Otava, Helsinki 2000.

PIIRAINEN, Jorma: *Joulupukin taruja*. Kuhmon kirjapaino, Kuhmo 1998.

PIMLOTT, J. A. R.: *The Englishman's Christmas. A Social History*. Harvester Press, Hassocks, Sussex 1978.

PYLKKÄNEN, Ali: Petsamo – suomalainen 'siirto-maavaruskunta'. Kasarmin aidan kahden puolen. Kaksisataa vuotta suomalaista varuskuntayhteisöä. Toim. Jussi T. Lappalainen. SHS, Helsinki 1993.

RANTAMO, Eeva: *Maaseudun joulu Varsinais-Suomessa ja Itä-Holsteinissa 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla: vertaileva tutkimus joulukauden tavoista ja niiden yhteisöllisestä merkityksestä*. Turun yliopisto, suomalainen ja vertaileva kansatiede. Julkaisematon pro gradu -tutkielma 1994.

RESTAD, Penne L.: *Christmas in America. A History*. Oxford University Press, New York, Oxford 1995.

SALOKORPI, Sinikka: *Joulupukin aapinen: joulupukkiin liittyviä määritelmiä*. Kauppa- ja teollisuusministeriö, Helsinki 1998. Ks. myös aapisen verkkoversio <http://www.ktm.fi/files/13916/aapinen.htm> . Linkki tarkistettu 16.11.2005.

SALOKORPI, Sinikka: *Joulupukin tarina*. Otava, Helsinki 1996.

SELJAVAARA, Anu – KÄRJÄ, Päivi: *Juhlat alkakoot!* Vuotuisia tapoja ja perinteitä. WSOY, Helsinki 2005.

SUURI TOIVELAULUKIRJA. *Joululauluja*. Toim. Virpi Kari ja Tarja Taurula. Warner, Helsinki 1998.

VILKUNA, Kustaa: *Vuotuinen ajantieto*. Vanhoista merkkipäivistä sekä kansanomaisesta talous- ja sääkalenterista enteineen. Valokuvien kuvitettu laitos. Otava, Helsinki 1994.

Artikkeli on laajennettu ja korjattu versio Turun Historiallisen Yhdistyksen pikkujoulujuhlassa 12.12.2000 kirjoittajan pitämästä esitelmästä *Mikä syrjäyttäisi Petteri Punakuonon? Joulupukin kulkupelien muutos ja moderni liikenne* sekä kirjoittajan Turun Sanomissa 24.12.2000 ilmestyneestä aliojutusta *Joulupukki tarvitsee vieläkin Petteri Punakuonoa. Uudet liikennevälineet apuna varsinkin vähälumisina jouluihin*.